

บทนำ

ตัวรืนเป็นแมลงขนาดเล็ก ที่ปีกคู่หลังไม่เจริญเติบโตเช่นปีกคู่แรก จึงดูเหมือนมีปีกเพียงคู่เดียวอยู่ใน Order Diptera Suborder Orthorapha Series Nematocera Family Ceratopogonidae มีชื่อสามัญว่า biting midges no-see-ums punkies' คำว่ามีสีดำ หรือ น้ำตาล ปีกมีสีขาวหรือเป็นจุด ตัวแก่ของรืนที่พบทั่วไปมีขนาด 1 - 2 มิลลิเมตร ลักษณะเด่นของ family คือปีกมี anterior radial cell 1 - 2 อัน ตัวเมียมีปากชนิดดูดและกัด (sucking and biting mouthparts) ขากรรไกรแข็งแรงทำหน้าที่คล้ายกรรไกรสำหรับตัด ตัวเมียเท่านั้นที่กัดและดูดเลือดคนและสัตว์เป็นอาหาร ส่วนตัวผู้หาอาหารจากน้ำหวานของเกสรดอกไม้ อุบิสัยของทั้งสองเพศที่แตกต่างกันทำให้ตัวผู้และตัวเมียมีความสำคัญในทางตรงกันข้าม คือ ตัวเมียมีความสำคัญในทางการแพทย์นำโรคต่างๆมาสู่คนและสัตว์ เช่น human filariasis, onchocerciasis ของมาและวัวควาย blue tongue ของแกะ ฯลฯ (Wirth, 1965) ส่วนตัวผู้มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ เช่น รืนในสกุล Forcipomyia ช่วยผสมเกสรของโกโก้ (Saunders, 1959) เป็นต้น

ในประเทศไทยเท่าที่เริ่มสำรวจในระยะต้น พบว่า มีตัวรืนอยู่ทุกสภาพภูมิประเทศ ตั้งแต่ บริเวณที่ราบต่ำภาคกลาง แถบแหล่งแดงของภาคอีสาน ชายทะเล ภาคตะวันออกและภาคใต้ ตลอดจนแถบภูเขาสูงทางภาคเหนือ จากการสำรวจโดยใช้ไฟล่อแมลง (light traps) ได้พบว่าทุกภาคดังกล่าวมีรืนชนิดดูดเลือดในสกุล Culicoides อยู่มากกว่าสกุลอื่นๆทั้งหมด

เนื่องจากแถบภาคเหนือมีโรคระบาดที่เกิดจากเชื้อไวรัส เช่น ไข้สมองอักเสบ และไข้เลือดออกระบาดเป็นประจำทุกปี ในระหว่างฤดูฝน และปลายฤดูฝน โรคนี้มีผู้เป็นต้นนำ แต่ในขณะที่ใช้ไฟล่อแมลงเพื่องานวิจัยดังกล่าว ได้พบว่า รืนจำนวนมากที่ถูกดัก โดยใช้ไฟล่ออยู่ และจากอุบิสัยของรืนที่คล้ายๆ คือ กัดดูดเลือดคนและสัตว์ได้เช่นกัน ผู้วิจัยจึงมุ่งความสนใจไปในการเริ่มศึกษาตัวรืนแถบภาคเหนือ ที่คาดว่า อาจจะมีส่วนเกี่ยวข้องของในการนำ

การศึกษาเบื้องต้นเป็นการศึกษาคำนวณกรณีฐานของวันแถบ 3 จังหวัด คือ เชียงราย เชียงใหม่ และแพร่ เพื่อเขียน key ของตัววันทุกสกุลที่พบ พร้อมคำบรรยาย ลักษณะสำคัญของตัววันทุกสกุล นอกจากนั้นยังได้ทำการศึกษากการแพร่กระจายตามฤดูกาล ของวันที่อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ติดต่อกันเป็นเวลา 1 ปี พร้อมกันนี้ผู้วิจัยได้รวบรวม ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการแพร่กระจายของวันชนิดต่าง ๆ ภายในประเทศ และสภาพ นิเวศวิทยาของแหล่งที่พบไว้ด้วย จึงคาดว่าการศึกษาวิจัยครั้งนี้คงจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา วันต่อไปทั้งในทางการแพทย์และทางวิทยาการ.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย